

Ivana Benzon

PRIDRUŽIVANJE FRAZEMA S KOMPONENTOM NAZIVA ZA ODJEĆU KONCEPTUALNIM POLJIMA (NA GRAĐI NJEMAČKOG I HRVATSKOG JEZIKA)

Ivana Benzon, Split, prethodno priopćenje

UDK 811.163.42'373.7
811.112.2'373.7

Na korpusu frazema koji kao komponentu sadrže sliku odjeće u njemačkom i hrvatskom jeziku izvršena je empirijska kognitivno-konceptualna analiza. Najprije je utvrđeno koje su slike odjeće zastupljene u frazemima dvaju jezika i u kojoj se mjeri zastupljenost istih podudara u dva jezika. Zatim su prikupljeni frazemi pridruženi konceptualnim poljima koja predstavljaju tematske cjeline iz realnoga svijeta, a mi smo ih definirali četiri: 'čovjekov psihički život'; 'čovjekov odnos prema drugim ljudima i svijetu oko sebe'; 'čovjekov fizički život'; 'apstraktni pojmovi'. Frazemima pojedinačnih konceptualnih polja pridružili smo i deskriptore koji frazeme preciznije opisuju. Na kraju je utvrđeno kojim su konceptima pridružene najzastupljenije slike u dvama jezicima. Rad je obogaćen brojnim primjerima uporabe frazema njemačkog i hrvatskog jezika prikupljenim iz dnevnog tiska, tjednih i mjesečnih časopisa, te TV-programa u posljednje četiri godine.

Ključne riječi: frazeologija; frazem; slika odjeće; konceptualno polje; koncept; deskriptor; njemački jezik; hrvatski jezik.

1. Uvod

Frazeološki izrazi neizostavan su dio svakodnevne komunikacije, jer govorniku pružaju neiscrpne mogućnosti slikovitog izražavanja. Značenje frazeološkog izraza daje se uvijek izreći i na kakav drugi način, ali ne tako sažeto, slikovito i jednako snažno. Zahvaljujući njima komunikacija je oslobođena suhoparnosti i jednoličnosti. Da nabrojimo samo nekoliko primjera u njemačkom i hrvatskom jeziku koje smo pronašli u dnevnim novinama, tjednim i mjesečnim časopisima: "Sekretärinnen übernehmen dabei, wenn es schiefgeht, allenfalls die Verantwortung für die Tippfehler. Chefs nehmen den Hut." (Stern, 27.7.2006, S.113); "Nur zwei Wochen nach der größten

Steuererhöhung aller Zeiten greift die Große Koalition uns schon wieder in die Tasche.“ (Bild, 4.7.2006, S.2); *“Daju iz proračuna, ne i iz svoga džepa”* (SD¹, 6.5.2006., str.2); *“Na udaru studentskih kritika bile su i cijene (...) koje bi trebale biti pristupačnije studentskom džepu (...)”* (SD, 28.4.2005., str.21); *“S Peristilom u rukavicama”* (SD, 28.1.2005., str.18).

Burger / Buhofer / Sialm² ističu kako je frazeološkim izrazima zajedničko sljedeće: sastoje se od dviju ili više riječi, združenih prema sintaktičko-semantičkim zakonitostima povezivanja u jedinstvenu cjelinu, kojoj se značenje potpuno jasno ne razabire, a govornici određene jezične zajednice rabe ih kao svaki drugi leksem toga jezika.

Frazemi koji u svom sastavu imaju sliku odjeće vrlo su česti u svakodnevnim razgovornim situacijama, kao i u jeziku novina i reklama.³ Ta je činjenica posve razumljiva iz razloga što je odjeća bitan element čovjekove izvanjezične stvarnosti koji nalazi odraz u frazeološkim izrazima svakog jezika. Ta spoznaja bila je poticaj za naše istraživanje, kojim smo frazeme njemačkog i hrvatskog jezika koji sadrže nazive za odjeću ili dijelove odjeće željeli opisati s kognitivno-semantičkog stajališta.

2. Odabir građe i cilj istraživanja

Između mnoštva različitih naziva kojima jezikoslovci označavaju frazeološke izraze mi smo se opredijelili za termin *frazem* i njime ćemo se služiti u ovom radu. Taj se termin značenjski podudara s Burgerovim terminom *Phraseologismus*⁴ koji, prema Burgeru, predstavlja svezu dviju ili više riječi (pri čemu nije uvjet da je barem jedna od njih punoznačna ili autosemantička riječ), koju karakterizira polileksičnost i čvrsta struktura, bez obzira na njezinu idiomatičnost⁵ ili neidiomatičnost. Navedena Burgerova definicija bila je polazni kriterij odabira našega korpusa.

¹ Kraticom SD označavamo dnevnu novinu *Slobodna Dalmacija* i njome ćemo se služiti u daljnjem tekstu.

² “Phraseologisch ist eine Verbindung von zwei oder mehr Wörtern dann, wenn (1) die Wörter eine durch die syntaktischen und semantischen Regularitäten der Verknüpfung nicht voll erklärbare Einheit bilden, und wenn (2) die Wortverbindung in der Sprachgemeinschaft, ähnlich wie ein Lexem, gebräuchlich ist. Die beiden Kriterien stehen in einem einseitigen Bedingungsverhältnis: wenn (1) zutrifft, dann auch (2), aber nicht umgekehrt.” Iz: Burger / Buhofer / Sialm (1982: 1).

³ Fleischer (1997: 174) kaže: “Manche Wörter haben eine starke Affinität (phraseologische Aktivität) zur Verwendung als phraseologische Komponente. Das gilt zum Beispiel in hohem Maße für die Bezeichnungen menschlicher Körperteile (Somatismen) und Kleidungsstücke wie *Arm, Auge, Beine, Brust, Faust, Finger, Fuß, Gesicht, Haare, Hals, Haut, Hand, Herz, Knie, Kopf* u.a.; *Ärmel, Frack, Hemd, Hose(n), Hut, Kappe* u.a.”

⁴ Burger (2003:14-15) uz općenitiji termin *Phraseologismus* rabi i termin *Idiom*, kojim označava podklasu unutar široke klase frazema (*Phraseologismen*). *Idiomi* se odlikuju polileksičnošću, čvrstoćom i idiomatičnošću, dok frazeme karakteriziraju polileksičnost i čvrstoća, ali ne i idiomatičnost.

⁵ *Idiomatičnost (Idiomatizität)* znači da komponente frazema tvore cjelinu koja se ne da u potpunosti objasniti sintaktičkim i semantičkim pravilima povezivanja. Sa strukturno-semantičkog aspekta

Važno je napomenuti kako većinu frazema priklupljenog korpusa ipak karakteriziraju ili potpuna ili djelomična idiomatičnost (96 njemačkih i 83 hrvatska idiomatična frazema, te 15 njemačkih i 29 hrvatskih poluidiomatičnih⁶ frazema), dok je samo manji broj frazema neidiomatičan (2 njemačka i 3 hrvatska frazema). Za ovu općenitiju Burgerovu definiciju frazeoloških izraza opredijelili smo se iz razloga što smo, prikupljajući frazeme njemačkog i hrvatskog jezika, naišli na nekoliko vrlo zanimljivih poredbenih frazema⁷, koji se svi ne daju svrstati među idiomatične odnosno poluidiomatične frazeme (prema Burgeru, među idiome), s obzirom na to da u njima nije došlo do preinake značenja niti jedne komponente unutar frazema, ali, s druge strane, usporedba priključena polaznom pojmu služi snažnom ekspresivno-semantičkom nijansiranju navedenih izraza. Riječ je o sljedećim neidiomatičnim frazemima: *etwas, jmdn. wechseln wie das Hemd*; *etwas wie seine Westentasche kennen* u njemačkom jeziku, te *poznavati što, koga kao svoj džep*; *mijenjati koga kao košulje*; *poznavati koga kao svoju košulju* u hrvatskom jeziku. Primjeri idiomatičnih frazema u našem korpusu su: *jmdm. den Handschuh hinwerfen*; *halbes Hemd*; *jmdm. platzt der Kragen*; *stezati kaiš*; *puca mi prsluk*; *povući koga za rukav*; itd. Primjeri poluidiomatičnih frazema su: *ein Schlag, und du stehst im Hemd!*; *etwas aus der linken Hosentasche bezahlen*; *ein alter Hut sein*; *davati šakom i kapom*; *voljeti suknje*; *obavijen velom tajnosti*; itd.

Prema formalnom kriteriju, Burger (2003: 15-16) kao donju granicu frazema postavlja dvije riječi, koje su najčešće u službi rečeničnoga člana, dok je gornja granica frazema predstavljena rečenicom. Tako smo u naš korpus uvrstili frazeme na razini rečeničnoga člana i na razini rečenice.

---

izraz je idiomatičan (*idiomatisch*), ako njegovo frazeološko značenje nije moguće izvesti iz doslovnog značenja njegovih komponenata (npr. *jmdm. einen Korb geben*). Ako je unutar frazema jedna komponenta sačuvala svoje doslovno značenje, frazem je "poluidiomatičan" (*teil-idiomatisch*), npr. *einen Streit vom Zaun brechen*. Izraze kod kojih nema semantičke razlike između frazeološkog i nefrazeološkog značenja, ili je takva razlika minimalna, Burger naziva "neidiomatičnima" (*nicht-idiomatisch*), npr. *sich die Zähne putzen*. Iz: Burger (2003:31-32).

⁶ Idiomatične i poluidiomatične frazeme, koje kao takve karakteriziraju i polileksičnost i čvrstoća, Burger naziva "idiomima" (*Idiome*), dok je "frazeologizam" (*Phraseologismus*) nadređeni pojam koji se odnosi na sve sveže riječi čvrste strukture, bez obzira na njihovu idiomatičnost ili neidiomatičnost. Prema: Burger (2003:14-15).

⁷ "Poredbeni frazemi" (*komparative Phraseologismen*) ili "frazeološke poredbe" (*phraseologische Vergleiche*) klasa su frazema koji sadrže čvrstu usporedbu (Burger je naziva i *das tertium comparationis*), koja često služi pojačavanju glagola ili pridjeva uporabljenih u slobodnom značenju (*frieren wie ein Schneider*; *flink wie ein Wiesel*). Postoje također brojni primjeri u kojima usporedba ne pojačava glagol, nego ga na drugi način semantički specificira (*dastehen wie versteinert / wie ein begossener Pudel* 'pokunjeno, posramljeno' / *wie ein Ölgötze* 'ukočeno i tupo, nepomično, ravnodušno'). Iz: Burger (2003:45).

Istraživani korpus prikupili smo na temelju leksikografske građe njemačkog⁸ i hrvatskog jezika⁹, nastojeći se pri tom pridržavati kriterija da svaki frazem bude registriran u barem dva jednojezična rječnika, i to u jednom općem i u jednom frazeološkom rječniku. U pojedinim slučajevima, a to se posebice odnosi na podkorpus frazema hrvatskoga jezika, kada nam se kakav frazem učinio vrlo poznat, a pronašli smo ga registriranog samo u jednome rječniku ili ga čak nismo uopće pronašli registriranog u nama raspoloživim rječnicima, zatražili smo pomoć informanata. Oni su nam uglavnom potvrdili ono što smo i sami, kao izvorni govornici, prema vlastitom nahodanju i poznavanju hrvatskoga jezika pretpostavljali, a to je da dotični frazem karakterizira frekventna upotreba. Takve smo frazeme također uvrstili u naš korpus, neovisno o gore navedenom kriteriju. Kao primjer navodimo frazem *držati figu u džepu* koji je vrlo proširen, a navodi ga samo Anićeve *Rječnik hrvatskoga jezika*.

Tijekom prikupljanja frazema njemačkog i hrvatskog jezika naišli smo na velik broj izraza koji se ne pojavljuju u samo jednom, strogo određenom i čvrstom obliku, nego im struktura podliježe varijaciji. Tako smo u prikupljenom njemačkom podkorpusu izbrojali 87 frazema s varijantama i 26 frazema bez varijanata, a među frazemima hrvatskog jezika 68 frazema s varijantama i 47 frazema bez varijanata.

Varijante frazema na koje smo naišli prikupljajući naš korpus jesu varijante na fonetskom planu, na morfološkom planu, na planu tvorbe riječi, na planu sintakse, na leksičkom planu, a pronašli smo i kombinacije više tipova varijanata. Među prikupljenim frazemima hrvatskog jezika nismo pronašli varijante na fonetskom i na planu tvorbe riječi, dok se među odabranim frazemima njemačkog jezika pojavljuju svi navedeni tipovi varijanata. Najzastupljeniji tipovi varijanata frazema u oba jezika unutar našeg korpusa su proširenje frazema (npr. *den Schleier lüften - den Schleier des Geheimnisses lüften; da geht einem der Hut hoch - da geht einem ja der Hut hoch!*; *zasvirati i za pojas zadjenuti - zasvirati sviralu i za pojas zadjenuti; duboko posegnuti u džep - posegnuti u*

⁸ Frazeme njemačkog jezika prikupili smo iz reprezentativnih frazeoloških jednojezičnih rječnika njemačkog jezika: Duden: *Redewendungen und sprichwörtliche Redensarten* i Röhrich, L.: *Lexikon der sprichwörtlichen Redensarten*, kao i iz općeg jednojezičnog rječnika Duden: *Deutsches Universalwörterbuch*. Također smo izvršili uvid u opći jednojezični rječnik G. Wahriga: *Deutsches Wörterbuch*, te u opće dvojezične rječnike: Šamšalović, G.: *Njemačko-hrvatski ili srpski rječnik*, Uroić, M. / Hurm, A.: *Njemačko-hrvatski rječnik*, Hansen-Kokoruš, R. / Matešić, J. / Pečur-Medinger, Z. / Znika, M. (2005): *Deutsch-kroatisches Universal-wörterbuch*. Zagreb: Nakladni zavod Globus: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje i Mrzović, P. / Primorac, R.: *Nemačko-srpskohrvatski frazeološki rečnik*.

⁹ Podkorpus frazema hrvatskog jezika temelji se na dva frazeološka jednojezična rječnika: J. Matešić: *Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskog jezika* i Menac, A. / Fink-Arsovski, Ž. / Venturin, R.: *Hrvatski frazeološki rječnik*, zatim na općim jednojezičnim rječnicima: Šonje, J.: *Rječnik hrvatskoga jezika* te Anić, V.: *Rječnik hrvatskoga jezika*. Poslužili smo se također i frazeološkim dvojezičnim rječnikom J. Matešića: *Hrvatsko-njemački frazeološki rječnik*, kao i općim dvojezičnim rječnicima: Jakić, B. / Hurm, A.: *Hrvatsko ili srpsko-njemački rječnik*, Bujas, Ž.: *Veliki hrvatsko-engleski rječnik* i Drvodelić, M.: *Hrvatsko ili srpsko engleski rječnik*.

džep) odnosno redukcija frazema¹⁰ (npr. *wohl Spatzen unter dem Hut haben - Spatzen unter dem Hut haben*; *gledati samo svoj džep - gledati svoj džep*), a bogato su zastupljene i varijante na morfološkom planu (*die Hand auf der Tasche halten - die Hand auf die Tasche halten*; *isprazniti džepove - isprazniti džep*) kao i na leksičkom planu (*eins auf den Hut kriegen - eins auf den Hut bekommen*; *stezati kaiš - stezati remen*).

U slučajevima kada je za jedan njemački odnosno hrvatski frazem pronađeno više varijanata, opredijelili smo se za samo jednu varijantu, a kriteriji odabira varijanata bili su sljedeći: a. ako su dvije varijante identičnoga sadržaja, jednu smo varijantu (ili više njih) eliminirali tako što smo u obzir uzeli onu varijantu koja se pojavljuje u barem dva rječnika određenoga jezika, a ujedno smo se poslužili i metodom informanata različitih dobnih skupina (od 29 do 85 godina starosti) i različite stručne spreme. U upitnik je bilo uključeno dvanaest izvornih govornika njemačkoga jezika i četrnaest izvornih govornika hrvatskoga jezika; b. ako su dvije varijante frazema formalno slične, a sadržajno različite, tretirali smo ih kao dva različita frazema, a ne kao varijante jednoga frazema.

Od brojnih slika odjeće u korpus njemačkoga i hrvatskoga jezika uvrstili smo one koje se odnose na glavnu odjeću i njezine dijelove (npr. *Hemd, Rock, Hose*; odnosno *košulja, hlače, suknja* itd.), jer su to najjednostavniji pojmovi, najčešći u leksiku i frazeologiji, ali i one koje se odnose na dodatne odijevne predmete (npr. *Hut; Handschuhe*; odnosno *šešir, rukavice* itd.). U korpus smo uvrstili i složenice (npr. *Samthandschuh*¹¹, *Hosentasche* itd. u njemačkom jeziku), kao i neke zastarjele izraze, tj. arhaizme (npr. *Paletot* u njemačkom jeziku; *skut* u hrvatskom jeziku). Zbirne imenice nismo uvrstili u naš korpus (npr. *Kleider, Wäsche* u njemačkom jeziku; *odjeća, rublje* u hrvatskom jeziku).

Već na samom početku analize korpusa, uspoređujući zastupljenost slika unutar njega, zapazili smo podudarnosti između njemačkoga i hrvatskoga jezika. Najzastupljenija slika u njemačkom i hrvatskom podkorpusu je *die Tasche* odnosno *džep*. Dok je slika *das Hemd* u njemačkom podkorpusu druga prema zastupljenosti, u hrvatskom je podkorpusu *košulja* na petom mjestu. Slika *der Hut* u njemačkom podkorpusu zauzima treće mjesto, a njezina bliskoznačnica u hrvatskom jeziku, *kapa*, u hrvatskom je

¹⁰ Umetanje novih elemenata, kao i reduciranje elemenata unutar frazema, kombinirani su tipovi varijanata, jer proširenje frazema, uz leksičku izmjenu u njihovoj strukturi, često izaziva morfološke i / ili sintaktičke promjene pojedinih komponenata, pojačavajući na taj način valentnost izraza. Reduciranje također rezultira morfo-sintaktičkim promjenama. Matešić (1982:VIII) umetnute elemente unutar frazema naziva fakultativnim dijelovima frazema, Fleischer (1997:206) ih naziva proširujućim elementima (*Expansionselemente*), dok Burger (2003:25) govori o dužim, a u slučaju redukcije frazema o kraćim varijantama frazema.

¹¹ Sliku *Samthandschuh* uvrstili smo u naš korpus unatoč tomu što je u njega već uključen leksem *Handschuh*, koji je hiperonim leksemu *Samthandschuh*. Razlog je taj što je većina informanata frazem sa slikom *Samthandschuh* potvrdila kao najprepoznatljiviji između triju ponuđenih varijanata frazema: *jmdn. mit Samthandschuhen anfassen* /DUW; LR; DRw; Wa; UH/, *jmdn. mit Glacéhandschuhen anfassen* /DRw; DUW; UH/, *jmdn. mit Handschuhen anfassen* /LR/.

podkorpusu na drugom mjestu. Njemački i hrvatski podkorporus podudaraju se u odnosu na treću najzastupljeniju sliku: *die Hose*; *gaće*. Česta slika u oba korpusa je i *der Ärmel* – u njemačkom podkorpusu na petom mjestu, odnosno *rukav* – četvrta slika prema zastupljenosti među hrvatskim frazemima.

Tablica 1: Zastupljenost slika odjeće i dijelova odjeće u prikupljenom frazeološkom korpusu njemačkog i hrvatskog jezika

Red. br.	Podkorporus frazema njem. jezika		Podkorporus frazema hrv. jezika	
	Slika	Br. frazema	Slika	Br. frazema
1.	<i>die Tasche</i>	17	<i>džep</i>	27
2.	<i>das Hemd</i>	15	<i>kapa</i>	17
3.	<i>der Hut</i>	14	<i>gaće</i>	13
	<i>die Hose</i>	14		
4.	<i>die Weste</i>	4	<i>rukav</i>	11
5.	<i>der Anzug</i>	3	<i>košulja</i>	8
	<i>der Ärmel</i>	3		
	<i>die Jacke</i>	3		
	<i>der Knopf</i>	3		
	<i>das Knopfloch</i>	3		
	<i>der Mantel</i>	3		
6.	<i>der Schleier</i>	3	<i>skut</i>	6
	<i>die Bluse</i>	2		
	<i>der Handschuh</i>	2		
	<i>die Kappe</i>	2		
	<i>der Kragen</i>	2		
	<i>die Mütze</i>	2		
7.	<i>der Rock</i>	2	<i>suknja</i>	5
	<i>die Schürze</i>	2		
	<i>der Frack</i>	1		
	<i>der Gürtel</i>	1		
	<i>die Hosentasche</i>	1		
	<i>die Hutschnur</i>	1		
	<i>die Krawatte</i>	1		
	<i>das Mäntelchen</i>	1		
	<i>der Paletot</i>	1		
	<i>der Riemen</i>	1		
	<i>der Rockzipfel</i>	1		
	<i>der Rockschoß</i>	1		
<i>der Samthandschuh</i>	1			
<i>der Schlafrock</i>	1			
<i>der Schlips</i>	1			
<i>die Westentasche</i>	1			

8.	-	-	<i>pojas</i>	4
			<i>rukavica</i>	4
			<i>veo</i>	4
9.	-	-	<i>hlače</i>	3
10.	-	-	<i>kabanica</i>	2
			<i>kaput</i>	2
			<i>koprena</i>	2
			<i>odijelo</i>	2
			<i>šešir</i>	2
11.	-	-	<i>kaiš</i>	1
			<i>pas</i>	1
			<i>prsluk</i>	1
Ukupno		113		115

Unutar korpusa dvaju jezika ukupno je 228 različitih frazema, od kojih 113 pripada podkorpusu njemačkog jezika, a 115 podkorpusu hrvatskog jezika. Uz njih smo među frazemima njemačkog jezika pronašli i 243 varijante (ukupan broj frazema i njihovih varijanata je 356), te među frazemima hrvatskog jezika 219 varijanata (ukupan broj frazema i varijanta je 334). Varijante nismo detaljnije razmatrali u našem opisu, ali su nam one katkada poslužile kao primjeri uporabe frazema s komponentom odjeće, s obzirom na to da ponekad u dnevnim novinama kao i u tjednicima i mjesečnim časopisima nismo uspjeli pronaći frazem u njegovu reprezentativnom obliku, već samo kao jednu od njegovih varijanata.

Za cilj našega rada postavili smo kognitivno-konceptualni opis odabranog korpusa prema metodolškim obrascima što su ih u suvremenu frazeologiju uveli D. Dobrovol'skij i L. Zybawow.

3. Kognitivno-konceptualni opis korpusa frazema njemačkog i hrvatskog jezika koji sadrže nazive za odjeću i dijelove odjeće

Kognitivna lingvistika¹² frazeme promatra kao psiholingvističke jedinice pohranjene unutar tzv. "mentalnog leksikona". Mentalni leksikon predstavlja mrežu raznovrsnih pojmovnih jedinica koje su uredno pridružene jednom, a nerijetko i većem broju konceptualnih područja, formiranih na osnovi izvanjezičnih kriterija, tj. čovjekova znanja o svijetu. Ako gore navedeno primijenimo na područje frazeologije, možemo reći kako je znanje o svijetu temelj mentalnom umreženju frazema unutar određenih konceptualnih područja. Spomenuto umreženje¹³ funkcionira na različitim osima (semantičkoj, formalnoj, ilokucijskoj, slikovnoj i simboličkoj). D. Dobrovol'skij¹⁴

¹² Burger (2003: 17).

¹³ Fleischer (1997: 236).

¹⁴ Preuzeto iz: Fleischer (1997: 236).

predočio je kognitivno orijentiran koncept u tri znanstvene studije¹⁵ s naglaskom na semantičkoj osi umreženja.

Na temelju pojmovne određenosti frazema (Dobrovol'skij se koristi terminom *Idiom*), kognitivna lingvistika¹⁶ pokušava odrediti semantičke odnose među njima i predstaviti različite mogućnosti njihova konceptualno-semantičkog grupiranja ili umreženja. Metodom semantičke dekompozicije frazemima se pridružuju odgovarajući deskriptori, tj. obilježja koja predstavljaju odnose sličnosti. Dobrovol'skij¹⁷ tako frazemu *jeden Pfennig dreimal umdrehen* pridružuje deskriptore 'škrť i / ili štedljiv'. Metode pomoću kojih se dolazi do deskriptora su, primjerice, analiza rječničkih definicija i tekstova, ankete, postupak promatranja pojava i odnosa. Pri tome je katkada moguće izdvojiti isključive deskriptore, koji za određeni frazem vrijede zavisno o kontekstu. Tako npr. jedan od sljedećih deskriptora: 'biti lud', 'biti glup', 'neprijemljeno postupati' možemo u određenoj situaciji, ovisno o kontekstu, pridružiti sljedećim frazemima: *einen Dachschaden haben; nicht alle Tassen im Schrank haben; nicht (recht) bei Trost sein; bei jmdm. ist eine Schraube locker*. Želeći predstaviti određene koncepte frazema Dobrovol'skij¹⁸ predlaže specifičan leksikografski postupak – tzv. "cluster-tehniku" (*Cluster-Technik*) ili "tehniku grozdova", koja se sastoji u sljedećem: svaki konceptualni grozd obuhvaća skupinu deskriptora, koji zajedno tvore takson (*Taxon*). Svi deskriptori, koji su dio jednoga taksona, najčešće ne bivaju pridruženi baš svakom frazemu unutar dotičnog grozda. S druge strane, svi frazemi jednoga taksona ne moraju dijeliti niti jedno zajedničko obilježje, tj. deskriptor. Bitno je da frazemi unutar određenoga grozda pokazuju semantičke sličnosti na intuitivnoj razini. Konceptualni entiteti, dakle, predstavljaju lančane strukture u kojima su elementi redom jedan s drugim lančano povezani preko jednog relevantnog obilježja.

Zbirka u kojoj su frazemi popisani na način kako to predlaže kognitivna lingvistika je *tezaur (der Thesaurus)*¹⁹, vrsta rječnika koji uključuje mnoštvo elemenata - nositelja značenja, pomoću kojih bivaju protumačeni najrazličitiji semantički odnosi. Tako zapravo tezaur predstavlja određeni model svijeta odnosno djelić određenoga modela svijeta. Središnji elementi taksona, koji određenu kategoriju predstavljaju u čistoj formi, pojavljuju se u tezauru samo jednom, dok periferni elementi podliježu višestrukim svrstavanjima. Dobrovol'skij smatra kako pridruživanje frazema

¹⁵ Riječ je o radu: Dobrovol'skij, D. (1995). *Kognitive Aspekte der Idiom-Semantik*. Studien zum Thesaurus deutscher Idiome. Tübingen [Eurogermanistik. Europäische Studien zur deutschen Sprache 8].

¹⁶ Zybatow (1997: 581).

¹⁷ Preuzeto iz: Zybatow (1997: 581).

¹⁸ Preuzeto iz: Zybatow (1997: 582).

¹⁹ "Das Darstellungsformat für Phraseologismen im Rahmen der Kognitiven Linguistik ist der Thesaurus, worunter ganz allgemein eine Menge bedeutungstragender Elemente zu verstehen ist, auf der semantische Relationen verschiedener Typen expliziert sind. (...) Der Thesaurus wird als ein bestimmtes Modell der Welt bzw. ein Fragment eines bestimmten Weltmodells (vgl. D. Dobrovol'skij 1995, 59) verstanden, bei dessen Modellierung den Phraseologismen auf der Grundlage des naiven Weltmodells (folk theories) bestimmte Deskriptoren zugeordnet werden." Iz: Zybatow (1997: 581).

“grozdovima” više odgovara ontološkim karakteristikama koncepata frazema nego li stroga taksonomija.

Primjer Dobrovol'skog slijedi Lew Zybatow, koji je u radu *Idiome und Parömien aus kognitivlinguistischer und translationslinguistischer Sicht (am Beispiel des Russischen und Ukrainischen)* tehniku grozdova primijenio na paremije ruskog i ukrajinskog jezika.

Slijedeći dijelom njegov prikaz, pokušat ćemo utvrditi kojim konceptualnim grozdovima, tj. konceptualnim poljima pripadaju frazemi dvaju jezika našega korpusa. Gdje bude moguće, konceptualne grozdove ćemo dalje detaljnije raščlaniti na pojedinačne deskriptore. Uz frazeme njemačkog i hrvatskog jezika navest ćemo i primjere na koje smo u zadnje četiri godine naišli u njemačkim i hrvatskim dnevnim novinama i periodici, nešto manje u književnim djelima, kao i manji broj primjera koje smo u posljednje dvije godine čuli u njemačkom i hrvatskom televizijskom programu, a koje smo uspjeli zabilježiti²⁰.

Frazeme odabranog korpusa svrstat ćemo u četiri različita konceptualna polja (tematske cjelina iz realnoga svijeta) i to: 1. ‘čovjekov psihički život’; 2. ‘čovjekov odnos prema drugim ljudima i svijetu oko sebe’; 3. ‘čovjekov fizički život’; i 4. ‘apstraktni pojmovi’. Konceptualnom polju ‘čovjekov psihički život’ pridružiti ćemo sadržaje koji se odnose na čovjekove psihičke procese i stanja, u što su uključeni čovjekov karakter, intelekt, stečena znanja i iskustva. Drugom konceptualnom polju – ‘čovjekovu odnosu prema drugim ljudima i svijetu oko sebe’ – pripast će frazemi s deskriptorima koji se tiču čovjekova odnosa prema drugim bićima i pojavama, te prema prirodi i svijetu općenito, da nabrojimo samo neke od njih: ponašanje i komunikacija među ljudima, uspjeh, neuspjeh, sila, sukob, pljačkanje, moć, nadmoć, podčinjenost, posao, rad, zanimanje, moral, nemoral, religija, bogatstvo, siromaštvo, odnos prema novcu, itd. Konceptualno polje ‘čovjekov fizički život’ uključivat će frazeme koji se odnose na sadržaje vezane uz čovjekov fizički izgled, fiziološke potrebe, životnu dob i sl. Četvrtim konceptualnim poljem – ‘apstraktni pojmovi’ obuhvatit ćemo frazeme kojima sadržaj nije nužno vezan uz čovjeka, iako to može biti, primjerice izrazi koji u rečenici funkcioniraju kao kakva priložna oznaka itd.

3.1 Kognitivno-konceptualni opis frazema njemačkog jezika

Najveći broj frazema njemačkog podkorpusa, njih 63, pripada konceptualnom polju ‘ČOVJEKOVA ODNOSA PREMA DRUGIM LJUDIMA I SVIJETU OKO SEBE’. Deskriptori koji opisuju frazeme ove skupine vrlo su raznoliki. Prvi je među njima

---

²⁰ Tijekom zadnje dvije godine na različitim njemačkim i hrvatskim televizijskim kanalima čuli smo znatan broj frazema koji kao komponentu imaju sliku odjeće, ali zbog brzine govora u televizijskom mediju, takve je primjere bilo teško zabilježiti s cjelokupnim kontekstom u kojem se pojavljuju. Stoga se naša potraga za primjerima njemačkih i hrvatskih frazema temeljila prvenstveno na pisanom jeziku, i to uglavnom dnevnih novina i tjednih i mjesečnih časopisa.

‘ponašanje i komunikacija među ljudima’, koji uključuje dvanaest različitih odnosa: ‘iskazivanje poštovanja’: *Hut ab!*; *vor jmdm., etwas den Hut ziehen*; ‘izazivanje’ odnosno ‘prihvatanje izazova’: *den Handschuh aufnehmen*; *jmdm. den Handschuh hinwerfen*; ‘nepodnošljivost’, ‘netrpeljivost’: *leck mich am Ärmel!*; *das zieht einem das Hemd aus*; *mit jmdm., etwas nichts am Hut haben*; *etwas geht über die Hutschnur*; ‘neobazrivost’, ‘nepristojnost’: *Pech an den Hosen haben*; *wohl Spatzen unter dem Hut haben*; *jmdn. gerade noch beim Rockzipfel erwischen*; ‘prekoravanje’: *eins auf den Hut kriegen*; *jmdm. eins auf den Hut geben*; *eins auf die Mütze bekommen*; ‘nesamostalnost’, ‘ovisnost o drugome’: *sich an jmds. Rockschöße hängen*; *jmdm. an der Schürze hängen*; ‘praštanje’: *etwas mit dem Mantel der Liebe zudecken*; ‘naivnost’: *sich das Hemd ausziehen lassen*; ‘razotkrivanje’, ‘priznavanje istine’: *die Hosen runterlassen*; ‘dominacija u bračnoj zajednici’: *die Hosen anhaben*; ‘sklad’, ‘sloga’: *unter einen Hut kommen*; ‘življenje na tuđi račun’: *jmdm. auf der Tasche liegen*.

Primjeri: (‘ponašanje i komunikacija među ljudima’ – ‘iskazivanje poštovanja’) “Skorpion: Alles im Griff. Wie Sie den Haushalt schmeißen, Hut ab! Er ist schnell erledigt und es bleibt viel Zeit, mit der Familie etwas zu unternehmen.” (Neue Woche, 24.6.2006, S.32); “Hut ab! Die ist vielleicht fit – richtig kernig. Hannelore Ohlendorf schwärmt von einer Bekannten. Die 94-jährige hat es ihr angetan, weil sie ohne Hilfe ihren Haushalt führt.” (Für sie, 28.1.2003, S.82); “Ich ziehe den Hut vor Pfarrer Siggelkow, dem Gründer der Arche. Endlich ein Mensch, der etwas tut, statt zu reden.” (Stern, 25.4.2005, S.15); “Als Kind wollte Rudi Carrel nur eins: berühmt sein, so wie sein Vater, der als Conférencier in Holland die Leute unterhielt. Vor ihm zogen sie auf der Straße den Hut, das imponierte Rudi.” (Stern, 13.7.2006, S.140) ▪ (‘nepodnošljivost’, ‘netrpeljivost’) “Du fehlst mir nicht, du warst ein einziger Fehler. Sauf meinentwegen den ganzen Tag. Ich habe jedenfalls mit dir nichts mehr am Hut. Gott sie Dank.” (Bild, 5.7.2006, S.6); “Klar, wenn man so lange mitten in der Show ist, dann fängt man natürlich an, Benzin zu riechen. Anfangs hatte ich ja gar keine Ahnung davon, mit Rennsport nichts am Hut.” (Stern, 10.8.2006, S.146) ▪ (‘razotkrivanje’, ‘priznavanje istine’) “Ich bin ein großer Feind von Doping. Das wird Konsequenzen haben. Aber ich will dem Box-Verband nicht vorgreifen. Michael hat bei mir die Hosen runter gelassen und sich heulend entschuldigt. Das ist schon mal ein richtiger Schritt. Was man von anderen Sündern ja nicht sagen kann.” (Bild, 4.7.2006, S.13) ▪ (‘dominacija u bračnoj zajednici’) “Katharine Hepburn trug nicht nur privat gern Männerklamotten. Auch in Filmen wie ‘Die eiserne Unterrock’ zeigte sie, wer die (Uniform-)Hosen anhat.” (Woman, 26.7.2005, S.59).

Nadalje, dio frazema istoga konceptualnog polja pridružili smo deskriptorima ‘sila’, ‘sukob’ ili ‘prijetnja’: *jmdn. aus dem Anzug stoßen*; *jmdm. den Frack voll hauen*; *ein Schlag, und du stehst im Hemd!*; *jmdm. das Hemd über den Kopf ziehen*; *jmdn. bis aufs Hemd ausziehen*; *die Hosen voll kriegen*; *jmdm. die Hosen strammziehen*; *die Jacke voll kriegen*; *jmdm. die Jacke voll hauen*; *jmdn. an der Krawatte nehmen*. Daljnji deskriptori su ‘moć’, ‘nadmoć’: *jmdn. in der Tasche haben*; *jmdn. in die Tasche stecken*;

zatim 'moral' i 'nemoral': etwas in die eigene Tasche stecken; in die eigene Tasche wirtschaften; jmdm. das Geld aus der Tasche ziehen; jmdm. in die Tasche arbeiten; jmdm. in die Tasche greifen; sich die eigenen Taschen füllen; jmdm. etwas unter die Weste jubeln; 'odgovornost': auf jmds. Kappe gehen; etwas auf seine eigene Kappe nehmen; 'posao', 'rad', 'zanimanje', 'izvršavanje dužnosti': die Ärmel hochkrepeln; den Hut in den Ring werfen; den Hut nehmen; etwas aus dem Hut machen; des Kaisers Rock anziehen; 'religija': den Schleier nehmen; 'bogatstvo' i 'siromaštvo': den Gürtel enger schnallen; alles bis aufs Hemd verlieren; kein Hemd am Leib haben; 'odnos prema novcu': etwas aus der linken Hosentasche bezahlen; etwas aus der eigenen Tasche bezahlen; fass mal einem nackten Mann in die Tasche; tief in die Tasche greifen; te 'uspjeh' i 'neuspjeh': etwas ist in die Hosen gegangen.

Primjeri: ('sila', 'sukob' ili 'prijetnja') "Hier haften die Beteiligten auch mit ihrem Privatvermögen – im Extremfall bis zum letzten Hemd. Zum Beispiel für Bankschulden ihres Fonds." (Stern, 25.4.2005, S.130) ▪ ('moral' i 'nemoral') "Denn mit Provisionen von bis zu 15 Prozent greifen Ebay und Amazon ihren Verkäufern kräftig in die Tasche." (Stern, 7.9.2006, S.222); "Nur zwei Wochen nach der größten Steuererhöhung aller Zeiten greift die Große Koalition uns schon wieder in die Tasche. Heute werden Kanzlerin Angela Merkel (CDU), SPD-Chef Kurt Beck und CSU-Chef Edmund Stoiber den Bürgern ihre sogenannte Gesundheitsreform vorstellen. Das Rezept der 'Drei von der Zapfstelle': Höhere Krankenkassen-beiträge!" (Bild, 4.7.2006, S.2); "Erst greifen sie dem Bürger in die Taschen und versprechen dann, in den nächsten Jahren wird alles besser." (Bild, 5.7.2006, S.6); "Ich möchte, dass den Leuten nicht in die Tasche gegriffen wird. Sie sollen am Monatsende nicht weniger verdienen als heute." (Stern, 27.7.2006, S.64-65) ▪ ('posao', 'rad', 'zanimanje', 'izvršavanje dužnosti') "'Stürzte er wegen seiner Frau?', fragten die Zeitungen deshalb besorgt, als Schrempp im Jahr 2005 den Hut nehmen musste." (Stern, 27.7.2006, S.115); "Merkel wirkt verunsichert, ihre Stimme verliert im Verlauf des Abends an Kraft, sie sagt: 'Ich leide nicht an Amnesie, aber die Situation hat sich geändert.' Sie sagt, dass sie das niemals durchbekomme in der eigenen Partei. 'Wenn ich dem zustimme, kann ich meinen Hut nehmen.'" (Spiegel, 18.9.2006, S.40) ▪ ('odnos prema novcu') "Er hat mehr als 17 Millionen Dollar für eine Kinderhilfsorganisation gespendet, und während der Dreharbeiten von «The Patriot» in einer kleinen Stadt South Carolina bezahlte er aus eigener Tasche ein Haus für geschlagene Frauen." (Stern, 10.8.2006, S.145); "Vorteile habe der Einzelhandel jedoch in der Preiskalkulation. Gärtner rechnet aber damit, daß Kunden bei Gelegenheitskäufen eher beriet sind, tiefer in die Tasche zu greifen." (Augsburger Allgemeine, 14.u.15.8.1996, S.13) ▪ ('uspjeh' i 'neuspjeh') "Früher hat mir Champagner gar nicht so geschmeckt, das hat sich grundlegend geändert. Nur im Uralub habe ich als 'kleiner Schotte' (...) mal gegen ein, zwei super teure Flaschen protestiert Auch der erste Heiratsantrag ist mit Champagner in die Hosen gegangen." (Bunte, 30.1.2003, S.70).

Ostatak frazema ove skupine pripao je prilično općenitom deskriptoru 'odnosa prema ostalim pojavama i objektima'. Odnosi opisani navedenim deskriptorom su:

‘odbacivanje ili obezvrijeđivanje čega’: *sich etwas an den Hut stecken können*; ‘suglasnost’, ‘sklad’: *unter einen Hut bringen*; ‘tajnost’: *einer Sache ein Mäntelchen umhängen*; ‘otkrivanje tajne’: *den Schleier lüften*; ‘zaborav’: *den Schleier des Vergessens über etwas breiten*; ‘siguran dobitak’: *etwas in der Tasche haben*.

Primjeri: (‘suglasnost’, ‘sklad’) *“Später wird sie das Abendessen kochen, in der Gemeinschaftsküche, 50 Portionen, zusammen mit Frau Nummer zwei, einer Lehrerin. Die dritte, eine Krankenschwester, hat Spätschicht, die Vierte studiert, die fünfte hütet die Konder. Sie wechseln sich ab, sodass jede Karriere und Kinder unter einen Hut bringen kann plus Reisen nach Übersee und Liebeswochenenden mit Ehemann Ray.”* (Stern, 22.6.2006, S.72); *“Hätte man vor der WM Topmodels und Fußball unter einen Hut bringen müssen, wäre einem der Name Claudia Schiffer nicht unbedingt als erstes eingefallen.”* (Gala, 22.6.2006, S.18); *“Druck, Termine, Hetze all das erzeugt Stress. Und das gilt nicht nur für den Beruf sondern auch für unser Privatleben. Familie, Hobbies und Sport wollen unter einen Hut gebracht werden. Nicht umsonst spricht man von Freizeitstress.”* (Spiegel, 18.9.2006, S.206); *“Sie sind nach wie vor ein viel beschäftigtes Model. Wie schaffen Sie es, Karriere und Kinder unter einen Hut zu bekommen?”* (Gala, 22.6.2006, S.18); *“Wer gern aktiv ist, Familie und Beruf unter einen Hut bringen und überall seine Frau stehen muss, braucht ein hohes Maß an Energie.”* (Vital, April 2003, S.101) ▪ (‘siguran dobitak’) *“Neulich meldeten sich bei ihr zwei Bewerberinnen, die mit 25 Jahren das Diplom in der Tasche hatten, eine hatte sogar promoviert ‘und somit eigentlich alles richtig gemacht’, wie Schierbaum findet.”* (Spiegel, 31.7.2006, S.52).

Među prikupljenim frazemima njemačkog jezika znan je broj (34) i onih koje smo pridružili konceptualnom polju ‘ČOVJEKOV PSIHIČKI ŽIVOT’. Dio njih dade se opisati deskriptorima koji se odnose na različite psihičke procese i stanja, npr. na ‘strah’: *die Hosen voll haben*; *in die Hose machen*; *jmdm. geht die Hose mit Grundeis*; *jmdm. fällt das Herz in die Hosen*; na ‘ljutnju’, ‘bijes’ ili ‘uznemirenost’: *aus dem Anzug kippen*; *da geht einem der Hut hoch*; *jmdm. platzt der Kragen*; *jmdm. geht das Messer in der Tasche auf*; zatim na ‘skriveni bijes’ ili ‘skrivenu prijetnju’: *die Faust in der Tasche ballen*; nadalje na ‘oprez’: *jmdn. mit Samthandschuhen anfassen*; na ‘zadovoljstvo’: *wie der Mops im Paletot*; na ‘neodobranje’: *jmdm. nicht nach der Mütze sein*; na ‘osjetljivost’ ili ‘uvredljivost’: *mach dir nicht ins Hemd!*; *spuck dir nicht auf den Schlips!*; kao i na ‘samozavaravanje’: *sich selbst in die eigene Tasche lügen*.

Primjeri: (‘ljutnja’, ‘bijes’ ili ‘uznemirenost’) *“Bei Intendanten-Sitzungen, erzählt ein Kollege, lasse Pleitgen keinen Punkt verstreichen, ohne sich zu Wort zu melden. Manchem platze schon der Kragen, wenn Pleitgen überhaupt das Wort ergreift und von WDR-Erfolgen Bericht gibt.”* (Spiegel, 18.9.2006, S.121) ▪ (‘zadovoljstvo’) *“Ist der Mops im Paletot, reimt er sich flott – so!”* (Stern, 3.8.2006, S.107; Rubrik: Kreuzweise) ▪ (‘oprez’) *“Das Team pflockt Beetumrahmungen in die Erde und fegt hektisch den Patio, Charlie stopft Erde in die Ritzen zwischen die Yorkstone-Platten – zunächst ohne, dann vor der Kamera vorsichtig mit Handschuhen.”* (Brigitte, 19.2.2003, S.110) ▪

(‘samozavaravanje’) *“Schwer malende Männerhände auf nüchternem Konferenztisch, mikrofonverstärkte Schritte auf Teppichboden (...). Dazwischen Ausbrüche wie aus dem Bilderbuch. Wobei sich auch da jeder in die Tasche lügt.”* (Süddeutsche Zeitung, 26.7.2006, S.12).

Dio frazema opisuju deskriptori koji se tiču čovjekovih karakternih osobina – ‘velikodušnost’ i ‘požrtvovnost’: *sein letztes Hemd hergeben; sein letztes Hemd vom Leib reißen; sich bis aufs Hemd ausziehen*; ‘egoizam’: *das Hemd ist mir näher als der Rock*; ‘škrstost’: *die Hand auf der Tasche halten*; ‘čestitost’ i ‘poštenje’: *einen Fleck auf der weißen Weste haben; eine reine Weste haben; eine weiße Weste haben*; zatim ‘biti ženskar’: *hinter jedem Rock her sein; hinter jeder Schürze hersein*; ‘prevrtljivost’: *etwas, jmdn. wechseln wie das Hemd; den Mantel nach dem Wind hängen; den Mantel nach dem Wind kehren*. Frazem *jmdm. aus allen Knopflöchern gucken* moguće je pridružiti različitim deskriptorima koji se odnose ili na kakav psihički proces ili stanje ili na neku od čovjekovih karakternih osobina, a o čemu se od navedenoga radi moguće je odrediti tek ako je frazem uklopljen u određeni kontekst.

Primjer: (‘velikodušnost’, ‘požrtvovnost’) *“Gangster Wöhler liebt das Frivole, Frontale, Exhibilionistische, das seinen zugeknöpften Herr-mit-Mütze-Typen abgeht. Allerdings: Wer genau hinschaut, entdeckt auch im Film-und-Fernseh-Wöhler das Schlitzohr, für das man sein letztes Hemd doch besser nicht hergibt.”* (Stern, 10.8.2006, Beilage TV Magazin, S.3).

Manjem broju frazema ove skupine pridružili smo deskriptore koji se odnose na čovjekov intelekt, na njegova znanja i iskustva, kao i na procese stjecanja znanja i iskustava. Deskriptori su ‘lakoća izvođenja kakve vještine’: *etwas aus dem Ärmel schütteln*; ‘dobro poznavanje čega’: *etwas wie seine Westentasche kennen*; ‘proces učenja’: *sich auf die Hosen setzen*; ‘proces donošenja kakve odluke’: *sich etwas an den Knöpfen abzählen*; te ‘proces samoohrabrenja i zadržavanja stanja pribranosti’: *sich am Riemen reißen*.

Primjer: *“Sie kennen den Zeitungsbetrieb wie ihre Westentasche.”* (Jurica Pavičić: “Nachtbus nach Triest: Kriminalroman”. Wetzlar: Verlaghaus No.8, 2001., S.20).

Konceptualnom polju ‘ČOVJEKOV FIZIČKI ŽIVOT’ pridružili smo jedanaest frazema njemačkog podkorporusa, a deskriptori su: ‘fizička građa’: *aus dem Anzug fallen; eine gefüllte Bluse haben; etwas in der Bluse haben; halbes Hemd; aus allen Knopflöchern platzen*; ‘vidna, slušna i dr. percepcija ljudi i svijeta oko nas’: *Knöpfe auf den Augen haben; Knöpfe auf den Ohren haben*; ‘intenzitet fizioloških pojava’: *aus allen Knopflöchern schwitzen, stinken o.Ä.*; ‘konzumiranje alkohola’: *einen hinter die Krawatte gießen*; i ‘odijevanje’: *die Hosen auf halbmast tragen; mit Schlips und Kragen erscheinen*.

Primjeri: ('fizička građa') *"Du bist ein halbes Hemd, du Idiot."* (TV-kanal ZDF, 29.7.2006)²¹ ('odijevanje') *"Da haben mich die Leute nicht mit Schlips und Kragen gesehen, sondern auf dem Gerüst, schwer arbeitend. Das ist ein Einstieg. Dann haben wir weitergearbeitet. Politisch."* (Stern, 7.9.2006, S.80).

Konceptualno polje 'APSTRAKTI POJMOVI' uključuje pet frazema pridruženih sljedećim deskriptorima: 'svakako ili pod svaku cijenu': *und wenn's das letzte Hemd kostet*; 'dosada', 'monotonija': *tote Hose*; 'poznata ili stara stvar': *ein alter Hut sein*; 'jedna te ista stvar': *das ist Jacke wie Hose*; 'kulinarnstvo': *im Schlafrock*.

Primjeri: ('poznata ili stara stvar') *"(...) das Duell zwischen VW und Opel beschäftigt uns Autofahrer schon seit 30 Jahren. Es ist aber noch lange kein alter Hut – im Gegenteil: Der Konkurrenzkampf der beiden deutschen Marken wird in der nächsten Jahren so spannend wie nie sein."* (Auto-Straßenverkehr, Juli 2004, S.3) ▪ ('jedna te ista stvar') *"Wo es Jecke wie Hose ist, ob de Pappnas auf der Stirn sitzt oder ins Glas fällt"* (Stern, 27.7.2006, S.91 – Rubrik: Rätsel).

Tablica 2: Određenost frazema njemačkog podkorporusa konceptualnim poljima

Konceptualno polje	Broj frazema	Ukupan broj frazema
'čovjekov odnos prema drugim ljudima i svijetu oko sebe'	63 (56%)	113
'čovjekov psihički život'	34 (30%)	
'čovjekov fizički život'	11 (10%)	
'apstraktni pojmovi'	5 (4%)	

3.2 Kognitivno-semantički opis frazema hrvatskog jezika

I u frazeološkom podkorporusu hrvatskog jezika najviše frazema (69) pripalo je konceptulanom polju 'ČOVJEKOVA ODNOSA PREMA DRUGIM LJUDIMA I SVIJETU OKO SEBE'. Prvi deskriptor, 'ponašanje i komunikacija među ljudima', obuhvaća 20 frazema ove skupine i opisuje šesnaest različitih odnosa: 'iskazivanje poštovanja': *kapu dolje!*; *skidati kapu komu, pred kim*; 'izazivanje' odnosno 'prihvatanje izazova': *baciti komu rukavicu*; *prihvatiti bačenu rukavicu*; 'neobazrivost', 'neprirođenost': *vrabac je komu pod kapom*; *povući koga za rukav*; 'slabost', 'nemoć': *kratki su komu rukavi*; 'nametanje vlastite volje drugima': *krojiti komu gaće*; *krojiti komu kapu*; 'osveta': *skrojiti komu kabanicu*; 'novčano kažnjavanje': *udariti koga po džepu*; 'iznevjera',

²¹ Navedeni primjer preuzeli smo iz televizijskog programa (njemački TV-kanal ZDF, crtani film "Tupu"), pa zbog brzine govora na televizijskom mediju nismo uspjeli zabilježiti cjelovit (kon)tekst. Navedenu rečenicu izgovara pripadnik dječje bande "Die Parkhaie" iz Central Parka u New Yorku, koji njom prekorava slabšnjog i prestrašenog dječaka koji je pokušao biti hrabar i jak, ali je zabrljao na dodijeljenom mu zadatku.

‘uskraćivanje potpore / pomoći’: *ostaviti koga kratkih rukava*; ‘nedozvoljeno ili nedopustivo ponašanje’: *udariti ispod pojasa*; ‘iznošenje istine’, ‘razuvjeravanje’: *skinuti komu koprenu s očiju*; ‘udaja’: *doći pod čiju kapu*; ‘dominacija u bračnoj zajednici’: *nositi hlače*; ‘padanje pod ženski utjecaj’: *zaplesti se u ženske suknje*; ‘prekidanje odnosa’: *odrezati skut*; ‘osiguranost čijom službenom zaštitom ili načinom funkcioniranja’: *doći pod kapu*; i ‘proglašenje ludim’: *strpati koga u luđačku košulju*.

Primjeri: (‘iskazivanje poštovanja’) “*Tko zna što se zbiva u njegovoj dubini, kakvi lomovi, ali je profesionalac par excellence, sad sam ga i ja izbliza dobro upoznao, kako radi, trenira, ponaša se, s koliko odgovornosti, to je za čistu desetku, kapa dolje.*” (SD, 7.8.2006., str.37); “*No, to nije razlog da Pudaru i njegovim igračima ne kažemo ‘Kapa dolje!’ za prikazanu igru, pristup taktičkim zadaćama i konačni rezultat.*” (SD, 14. i 15.8.2006., str.43); “*Čistačima kapa dolje”* (SD, 17.8.2004., str.19); “*Svojim igračima skidam kapu do poda, jer ono što su izdržali u Gospiću može momčad samo s čvrstim karakterom.*” (SD, 31.5.2006., prilog Kontra, str.14); “*Renata Sopek je to fantastično napravila i njoj skidam kapu.*” (Nova TV, 22.10.2006., emisija “Epicentar”); “*“(…) koja planira proizvodnju da bi povećala životni standard naroda – takva država zaslužuje da se za nju radi i da se za nju podnesu žrtve.’ To se zove politika. Pred takvom se vlasti skida kapa.*” (SD, 22.4.2005., str.13) ▪ (‘izazivanje’) “*Flat-tax ili jedinstvena stopa koja vrijedi za lepezu različitih poreza tema je koja malo-pomalo zagrijava Hrvatsku, a sasvim će je sigurno podijeliti na ljute zagovornike i još žešće protivnike. Rukavicu je bacio ugledni inozemni financijski časopis The Economist, koji je analizirao takve sustave u nekoliko tranzicijskih zemalja, nakon čega je i premijer Ivo Sanader najavio da će se u jesen ozbiljnije pozabaviti tim modelom.*” (SD, 27.6.2005., str.6); “*Očekuje se da Werder – osnažen dolascima Diega i Mertesackera baci rukavicu u lice Bayernu.*” (SD, 11.8.2006., str.57); “*Nedopustivo je s druge strane i to da ni Sanader ni Mesić nisu imali potrebe reagirati na Pupovčevu rukavicu koju im je bacio tezom da neće niti doći u Knin jer da se tamo ne slavi samo pobjeda nad Martićem, nego ‘i progon Srba’.*” (Glas Koncila, Velika Gospa 2006., str.47); “*Redatelj Adam Muskiewicz bacio rukavicu izazova”* (SD, 19.8.2006., str.24) ▪ (‘neobazrivost’, ‘nepristojnost’) “*Da li je to dovoljno novaca? Zato čak i japanske kuće skaču za sponzorima i vuku ih za rukav.*” (SD, 22.3.2006., prilog Kontra, str.13); “*(…) u neposrednoj blizini moje poslovnice nekad ih bude i petnaestak. Napišu na kartonu ‘Apartmani’ i doslovce potežu goste za rukav. Ne libe se odvući ih s vrata poslovnice nudeći im popust od nekoliko eura.*” (SD, 17.8.2006., str.13); “*Gadura to ne zaboravlja jer voli sebe i ne želi nikoga tko ne želi nju. Ne vuče ga za rukav i ne moli milost. Odiše životom. Na taj ga način sprečava da ode.*” (Cosmopolitan, kolovoz 2006., str.96.) ▪ (‘novčano kažnjavanje’) “*Kurtović drži i kako će HEP potrošače vjerojatno već u prosincu ponovno udariti po džepu, i to poskupljenjem struje za najmanje sedam posto.*” (SD, 21.7.2006., str.3); “*Preporuke o deset posto loša su reklama za naše ugostiteljstvo, o one o nedavanju napojnica udaraju po džepu konobara.*” (SD, 23.8.2006., str.6); “*Pa kad budale već ne znaju misliti glavom, možda shvate ‘u čemu je problem’ kad ih se opali po džepu.*” (SD, 5.8.2006., prilog Spektar,

str.3); "Udar na džep vozača" (SD, 3.8.2004., prilog Auto, str.2) ▪ ('nedozvoljeno ili nedopustivo ponašanje') "Gospodarski pojas nikoga ne udara ispod pojasa" (SD, 6.9.2003., prilog SD Magazin, str.8) ▪ ('dominacija u bračnoj zajednici') "Svakom je punokrvnom muškarcu najvažniji osjećaj da je – pravi muškarac. Mora se znati tko nosi hlače; ako se vi ponašate kao Tarzan, on će se osjećati kao Jane." (Cosmopolitan, kolovoz 2006., str.97) ▪ ('proglašenje ljudim') "Kako nas neće boljeti kad znamo da su nam se isti ljudi koji su ovdje živjeli i velike novce primali, te nam oblačili luđačku košulju zvanu Dayton počeli rugati što nosimo tu luđačku košulju kad su prestali primati novce", rekao je kardinal." (SD, 13.4.2005., str.14); "Fale nam razgovori na kauču, a sedam licenciranih psihoanalitičara u Hrvatskoj ne može uistinu ništa, veli dr. Stanislav Matačić. Jutro me dočekalo bez ispeglane košulje, izvadit ću onu rezervnu, luđačku!" (SD, 4.5.2006., str.94).

Nadalje, deskriptori su 'sila', 'sukob' ili 'prijetnja': tresti gaće nad kim; isprašiti komu hlače; dati komu po kapi; isprašiti komu kaput; svući koga do košulje; 'moć', 'nadmoć' odnosno 'podčinjenost': imati koga u džepu; moći koga staviti u svoj džep; prati komu gaće; doći s kapom u ruci; klanjati se do pojasa; moći koga za pojas zadjenuti; cjelivati komu skute i rukave; hvatati se za čiji skut; nositi skute za kim; vješati se o čiji skut; 'obrazovanje': derati hlače; 'posao', 'rad', 'zanimanje', 'izvršavanje dužnosti': navući vojničko odijelo; svući vojničko odijelo; zasukati rukave; 'moral' i 'nemoral': dirati u čiji džep; gledati samo svoj džep; isprazniti komu džepove; olakšati komu džepove; staviti što u svoj džep; zavući ruku u tuđi džep; dotjerati koga do pasa; 'bogatstvo' i 'siromaštvo': biti plitkog džepa; biti praznih džepova; dubokog džepa; imati dubok džep; imati plitak džep; imati pune džepove; imati tanak džep; odnijeti gaće na štapu; ostati bez gaća; stezati kaiš; 'odnos prema novcu': duboko posegnuti u džep; isprazniti džepove; napuniti džepove; plaćati iz svoga džepa; 'sretan završetak', 'uspjeh' i 'nesretan završetak', 'neuspjeh': ostati cijelih gaća; ostati kratkih rukava.

Primjeri: ('podčinjenost') "Ja sam sam svoj gazda i neću nikome prat gaće." (HRT 2, 6.11.2006., serijski film "Luda kuća") ▪ ('posao', 'rad', 'izvršavanje dužnosti') "Parkovi i nasadi' i Četvrta gardijska zasukali rukave" (SD, 15.4.2005., str.23); "Posla ima preko glave i računat ću samo na one koji su voljni zasukati rukave i ozbiljno raditi." (SD, 25.4.2005., prilog Pressing, str.11); "(...) nedjelo se – u konačnici – isplati. Barem dok u priču ne uvedu Herakla koji će zasukati rukave, zaroniti u 'fonju' i konačno očistiti pravosudne štale." (SD, 23.4.2005., prilog SD Magazin, str.2); "S obzirom da je riječ o velikom i prilično zahtijevnom projektu čelnici HRF-a morat će odmah zasukati rukave i uhvatiti se posla." (SD, 4.6.2006., str.51) ▪ ('moral' i 'nemoral') "Utržak stavljao sebi u džep" (SD, 20.7.2006., str.14); "Mikulčić optužuje tadašnjeg župana Krunu Peronju da je stavio u džep i oštetio proračun Republike Hrvatske za iznos od cca 100.000 kuna." (SD, 27.9.2006., str.13); "Bandić je uzvratio pozitivno, zavukao je ruku u gradski džep i milom ili silom (...) naredio je tvrtkama sa zagrebačkom adresom da uliju kune u Maksimir." (SD, 22.3.2006., prilog Kontra, str.3) ▪ ('bogatstvo' i 'siromaštvo') "Ni prazni džepovi nisu problem! Za novo vozilo ne trebate gotovinu." (SD, 18.7.2006., prilog

Auto, str. 9); "Rowan Atkinson (...) prije koju godinu završio je na liječenju od depresije u klinici Cottonwood de Tucson u Arizoni gdje, dakako, primaju pacijente vrlo, vrlo dubokog džepa." (Story, 8.2.2006., str.85); "(...) Jedan je od Britanaca s najdubljim džepom, a novac troši na automobile." (Story, 8.2.2006., str.85); "Cilj flat-taxa je privući investitore nudeći im punije džepove."; "I dok navijači ovisno o dubini džepa biraju smještaj u Njemačkoj, reprezentacije sudionice Svjetskog prvenstva već su prije odabrale svoje baze." (SD, 3.5.2006., prilog Kontra, str.20); "A budući da na Malibuu teško sebi mogu priuštiti dom oni tanjeg džepa, bunt slavnih faca koji u blizini svojih velebnih domova ne žele nikakve kemije, sigurno će znatno jače odjeknuti u svjetskoj javnosti." (SD, 24.10.2006., str.27); "Hartz steže kaiš." (SD, 25.8.2004., str.24); "Do tada su se takve bojazni i komentari mogli čuti samo od skeptičnih novinara i analitičara – dramatičara, no situacija je došla do te razine da je i ministar financija morao naciji poručiti zbog čega je potrebno 'stezanje kaiša.'" (SD, 29.8.2006., str.25); "Nijemci 2007. stežu remen" (SD, 20.5.2006., str.10); "Njemačku od početka 2007. godine očekuju više cijene, štednja i stezanje remena." (SD, 20.5.2006., str.10) ▪ ('odnos prema novcu') "(...) dvorac vrijedi oko dva milijuna i 700 tisuća kuna (...). No, da bi bio u funkciji, nedvojbeno će morati znatno dublje gurnuti ruku u džep – za novi 'glanc', navodno, trebat će oko 140 milijuna kuna." (SD, 12.7.2006., str.29); "Nije lako biti američki muškarac ovih dana. A nije lako biti ni američka žena, ona normalna i ženstvena. Jedini pobjednik je beskrupulozni odvjetnik, koji puni sudnice ljudskom bijedom i svoje džepove milijunima dolara." (SD, 31.10. i 1.11.2003., str.60); "Kad čovjek sve to plati, iz svog džepa ili uz pomoć nekog drugog, maloga gotovinskog kredita, preostaje mu 30 godina otplate mjesečne rate od 199 eura." (SD, 14. i 15.8.2006., str.7); "Sjetimo se samo kako je iz svoga džepa platila novčanu kaznu novinaru iz Slavenskog Broda, samo kako on ne bi otišao u zatvor (...)." (SD, 17.6.2006., prilog Spektar, str.3); "Daju iz proračuna, ne i iz svoga džepa" (SD, 6.5.2006., prilog Spektar, str.2) ▪ ('nesretan završetak', 'neuspjeh') "Dvije simpatične glumice zaljubile su se u isti crni Toyotin jeep Rav 4. No, Zrinka je bila brža. Samo nekoliko sati prije dolaska svoje kolegice u salon automobila, uplatila je novog limenog ljubimca i ponosno ga provozala gradom. Mila, koja je ostala kratkih rukava, kući se odvezla u terencu svog supruga." (Tena, 7.11.2005., str.82); "(...) u slučaju da takve tvrtke nagomilaju dugove, njihovi osnivači neće moći odgovarati za dugove građanima jer d.o.o. za obveze odgovara samo imovinom društva – drugim riječima, tvrtka ode u stečaj, a građani ostanu kratkih rukava." (SD, 18.6.2006., str.5); "Puljani su zbog Rukavine ostali kratkih rukava. Mladi je napadač (...) spretno iskoristio jednu neutralnu loptu (...) te glavom s lakoćom plasirao loptu u mrežu." (SD, 20.8.2006., str.44).

Ostatak frazema pridružili smo deskriptoru 'odnosa prema ostalim pojavama i objektima'. Opisani odnosi su: 'odbacivanje ili obezvrijeđivanje čega': *možeš to sebi zataknuti za šesir*; 'suglasnost', 'sklad': *stavljati pod istu kapu*; 'otkrivanje tajne': *skinuti koprenu s čega*; *podići veo s čega*; 'zaborav': *pokriti što velom zaborava*; 'siguran dobitak': *imati što u džepu*; 'nepromijenjeno stanje': *ni iz džepa ni u džep*.

Primjeri: ('siguran dobitak') "Smijenjen je sa kormila Juventus, iako je već imao u džepu friško potpisani ugovor za sljedeće dvije godine." (SD, 25.4.2005., prilog Pressing, str.7); "Na koju adresu i tko će kušati vinske kapljice iz vinograda na Krču, nismo uspjeli doznati jer domaćin je to proglasio tajnom. Sve će, kaže, obznaniti na proslavi u jesen 2011. godine, za koju pozivnicu već imamo u džepu." (SD, 18.6.2006., str.11); "Ronaldinho predvodi Barcu prema dva trofeja: jedan je već u džepu (španjolski naslov), za drugi će se još morati pomučiti (titula prvaka Europe)." (SD, 22.3.2006., prilog Kontra, str.8); "Kranjčar senior je u startu odbio pomisao na 'o' od ostavke ili otkaza, (ne želim ući u diskusiju nikakve ostavke'). S tolikom samouvjerenošću ('ugovor je v'žepu!') da je zacijelo i sam uvjeren kako govori jedinu istinu: da je na Svjetsko prvenstvo trebalo doći, a dalje ... što bude." (SD, 26.6.2006., str.50).

Drugo konceptualno polje prema zastupljenosti u hrvatskom podkorporusu je 'ČOVJEKOV PSIHIČKI ŽIVOT' s 38 pridruženih frazema. Dio deskriptora koji opisuju frazeme ove skupine odnose se na sljedeće psihičke procese i stanja: 'strah': *imati pune gaće; napuniti gaće; pale su komu gaće od straha; palo je komu srce u gaće; tresu se komu gaće; 'radost', 'zadovoljstvo' ili 'bezbriznost': bacati kapu uvis; nakriviti kapu; raste komu kapa; 'oprez': postupati u rukavicama; reći u rukavicama; 'zasićenost': puna je komu kapa; i 'ravnodušnost': puca mi prsluk.*

Primjeri: ('strah') "Nek se njima gaće tresu!!!" (SD, 17.1.2004.); "Nikome se ne tresu gaće, nitko ne drhti. Tko god dođe, drži se nadmoćno i arogantno. Kao da je došao na ugodan izlet." (SD, 25.4.2005., prilog Pressing, str.2); "Igrati na Starom placu bila je naša velika prednost. Protivničkim igračima su klecala koljena kad bi se našli usred paklene atmosfere gdje ti je navijač praktički za vrtaom i nemaš gdje pobjeći. Zvezda bi napunila gaće već u Kninu." (SD, 29.20.2003., str.59); "Sandy Berger napunio hlače" (SD, 23.7.2004., str.20) ▪ ('oprez') "O novcu se uvijek razgovara u 'rukavicama', nerado govorimo o zaradama, koliko smo platili neku stvar (...)" (Mila, 31.1.2005., str.39); "Nastojite se prikazati u što boljem svjetlu, okružujete se samo lijepim i skupim stvarima, često postupate 'u rukavicama', pa vas neki doživljavaju kao licemjera, snoba i dvoličnu osobu." (Astro magazin, listopad 2005., str.32); "Dakle, već sada se zna kako će olimpijski viceprvak iz kombinacije u Torinu biti glavni adut hrvatske skijaške vrste u sezoni 2006/07, iako se u odnosima s medijima mogućnost da Janica propusti sezonu još uvijek spominje 'samo u rukavicama'." (SD, 5.5.2006., str.61); "Marković iznenađen odlukom UEFA-e dao vješt odgovor u rukavicama" (SD, 6.10.2006., str.57) ▪ ('zasićenost') "Demokratima je puna kapa republikanaca na vlasti. Predsjednika Georgea W. Busha jedva da mogu probaviti u Bijeloj kući, a na drugoj strani Washingtona, na Capitol Hillu, političke im noćne more stvara republikanska većina u oba doma parlamenta." (SD, 20.6.2006., str.10); "Okupivši se u neočekivano velikom broju na javnoj raspravi o predloženim mjerama Gradskog programa djelovanja za mlade (...) splitska mladež pokazala je kako im je 'puna kapa' letargije." (SD, 22.9.2006., str.13); "(...) osim par afričkih zemalja, Hrvatska je među zaista rijetkima u svijetu gdje (...) ni jedna TV postaja u svom programu ne nudi prijenose s Otoka. Što je, zapravo, i logično, jer uz HNL vam

je ionako nogometa 'puna kapa'." (SD, 19.8.2006., str.15) □ ('ravnodušnost') "Petnaest godina slušati neprestano iste rečenice. I ovaj put slušati kako ih izgovara Kalášek, kojem puca prsluk za narodnu umjetnost. Narodna umjetnost za njega je samo sredstvo." (Milan Kundera: "Šala". Zagreb, Meandar, 2000., str.298).

Dio frazema opisuju deskriptori koji se odnose na čovjekove karakterne osobine – 'velikodušnost' i 'požrtvovnost': *davati šakom i kapom; dati košulju sa sebe; skinuti sa sebe i posljednju košulju; 'egoizam': košulja je bliža od kabanice; košulja je bliža od kaputa; 'umjerenost': zasvirati i za pojas zadjenuti; 'rasipnost': biti širokih rukava; 'lakoumnost', 'nepromišljenost': tjerati vjetar kapom; 'biti ženskar': lijepiti se uz svaku suknju; trčati za suknjom; voljeti suknje; 'raskalašenost': obući široke gaće; 'objijest': uvukao se u široke gaće; 'prevrtljivost': okretati kabanicu prema vjetru; okretati kaput prema vjetru; mijenjati koga kao košulje; 'licemjerje', 'podmuklost' i 'pretvaranje': držati figu u džepu; s figom u džepu; te 'nesamostalnost': držati se za čije skute; držati se majčine suknje.*

Primjeri: ('velikodušnost' i 'požrtvovnost') "Možda bi se čak i mogao naći političar takva radnoga ritma i populističkog šarma, možda čak i postoji netko tko je u stanju isplesti sličnu klijentelističku mrežu dijeleći usluge i poslove 'šakom i kapom'." (SD, 27.4.2005., str.17); "Liječnici, posebice oni mlađi, dijele recepte šakom i kapom i to iz – vlastitog neznanja i nesigurnosti. Najlakše je (...) prepisati neki lijek, za svaki slučaj, i tako su mirni i on i pacijent." (SD, 18.9.2003., str.19); "Znači li to da bi se tada izvanredni otkazi dijelili šakom i kapom bez obzira na rezultate njegovog rada?" (SD, 5.8.2006., prilog Spektar, str.17); "Brodosplit lijepu riječ plaća šakom i kapom" (SD, 19.9.2006., str.12) ▪ ('egoizam') "Znate kako se kaže: ljudima je uvijek bliža bila košulja, nego jaketa! Otuda, možda, dolazi i taj dojam o mekoći, pomanjkanju natjecateljske tenzije s kojom su Osječani igrali kontra Dinama, dok su protiv Hajduka 'isukali sablju'." (SD, 24.10.2006., str.50) ▪ ('biti ženskar') "Ja sam običan muškarac koji je u životu imao sreću raditi ono što voli. Lijepo je što sam u tom poslu upoznao mnoge lijepe i drage ženske osobe, ali ja uistinu nikad nisam trčao za suknjama (...)" (SD, 23.10.2003., prilog Reflektor, str. 39); "Ah ti nogometaši, uvijek trče za suknjama (...)" (Nova TV, 13.9.2006., emisija "U sridu"); "Junak filma 'Lovac na jelene', u stvarnom životu lovac na suknje opsjednut ženama tamne puti (...) navršava 60 godina." (Gloria, 8.8.2003., str.113) ▪ ('licemjerje', 'podmuklost' i 'pretvaranje') "Dolaskom u 'Čistoću' svima sam pružio ruku suradnje, neki su je prihvatili, ali su neki držali figu u džepu. Od početka je postojala opstrukcija od određenih ljudi (...)" (SD, 22.8.2006., str.8); "Zbog dugogodišnje strategije eskiviranja vlastitih obećanja (...) Sanaderu se danas manje vjeruje. Zbog figa koje su se tijekom godina stiskale po džepovima, njega danas mogu ucjenjivati i pritiskati uza zid." (SD, 29.7.2006., str.8); "O ratnim zločin(c)ima bez fige u džepu" (SD, 6.9.2003., prilog SD Magazin, str.22) ▪ ('nesamostalnost') "Tridesete godine: to su godine Petra Pana, odnosno muškaraca koji su po godinama zreli, ali koji to uglavnom ne žele biti. Starosna dob i odgovornost za njih ne predstavljaju neraskidivu cjelinu.

Često se još uvijek čvrsto drže majčine suknje te traže ženu koja će znati podržavati njihove navike stečene u roditeljskom domu (...).“ (Tena, 7.11.2005., str.53)

Deskriptori koji se tiču čovjekova intelekta jesu – ‘dobro poznavanje čega’: poznavati što, koga kao svoj džep; poznavati koga kao svoju košulju; zatim ‘iskustvo’ i ‘znanje’: čuvati adut u rukavu; izvaditi zeca iz šešira; ‘lakoća izvođenja kakve vještine’: sipati kao iz rukava; te ‘shvaćanje’ ili ‘uviđanje čega’: pao komu veo s očiju.

Primjeri: (‘dobro poznavanje čega’) *“Poznajem te k’o svoj džep”, tvrdi djed Mirko.*“ (Smib, lipanj 2003., str.28); *“Poznajem Velebit kao svoj džep, ali jučer sam išao istraživati pravac kojima dosad nisam išao.”* (24 sata, 10.9.2006., str.8) ▪ (‘iskustvo’, ‘znanje’) *“Tu imamo adut iz rukava da im pomognemo (...).”* (HRT 1, 20.10.2006., emisija “Među nama” u kojoj stručnjaci savjetuju kako pomoći djeci koja u današnje vrijeme sve ranije ulaze u pubertet); *“Tko su asovi iz rukava? Evo našeg izbora poznatih igrača od kojih očekujemo da dosegnu svoj zenit upravo na ovom Mondialu.”* (SD, 31.5.2006., prilog Kontra, str.6); *“Nakon brojnih pitanja iz redova publike zbog čega je ulaznica poskupjela, direktor Hajduka Fredi Fiorentini je odgovorio kao da vadi zeca iz šešira: - Svi koji nam prigovaraju zapravo su kratkog pamćenja.”* (Slobodna Dalmacija, 5.4.2005., str.73); *“- Oni su u mene vjerovali, kad me nitko nije htio, kad sam bio višak. Zato želim potpisati novi ugovor za Sevillu, te proslaviti osvajanje Kupa UEFA – kazao je Saviola, zvani ‘El Conejo’ (Zec). Ali, svog ‘zeca iz šešira’ imaju i Englezi.”* (SD, 10.5.2006., str.52); *“Dobro je dok uvijek ima netko da poentira. Sad je to bio Musa, njegov, kako rekosmo, zec iz šešira. Magično.”* (SD, 16.10.2006., str.49); *“(...) Hajduk je na početku novog zaleta. Puljane je apsorbirao lakoćom pobjeđivanja, što je manira samo dobro ukomponiranih momčadi (...). Pisali smo već ove sezone, svaki put iskoči neki novi zec iz šešira koji para rašlje, pa se prebrodi manjak i Kranjčara i Carevića i Muse, sve do Miladina.”* (SD, 23.10.2006., str.38) ▪ (‘lakoća izvođenja kakve vještine’) *“Vijest je jučer kao iz rukava i posve neočekivano objavio Juraj Hrvčić, direktor HRF-a (...).”* (SD, 4.6.2006., str.51); *“Rukavina kao iz rukava (...).”* (SD, 26.8.2006., prilog Spektar, str.20)

Konceptualnom polju ‘APSTRAKTI POJMOVI’ pripalo je sedam frazema koje smo opisali deskriptorima: ‘nepristupačna / visoka cijena’: to nije za moj džep; ‘pristupačna cijena’: za svačiji džep; ‘na svijetu’: pod kapom nebeskom; ‘nešto drugo’, ‘različita stvar’: to je drugi par rukava; ‘dosada’, ‘monotonija’: mrtvi rukav; ‘odlazak’: pokupiti skute; ‘tajnost’, ‘tajanstvenost’: obavijen velom tajnosti.

Primjeri: (‘pristupačna cijena’) *“Automobili za svačiji džep”* (SD, 8.8.2006., prilog Auto, str.20); *“Ponuda za svačiji ukus i svačiji džep”* (SD, 4. i 5.8.2004., str.59); *“Idealni za svaki džep!”* (SD, 2.9.2006., prilog Spektar, str.11 – reklama za Simpa pakete T-Mobile) ▪ (‘nešto drugo’, ‘različita stvar’) *“Premda mnogi dečki naizgled podržavaju svoje cure i žene u karijernom uspjehu, što se događa u njihovim glavama i duši drugi je par rukava.”* (Cosmopolitan, listopad 2006., str.83) ▪ (‘tajnost’, ‘tajanstvenost’) *“Premda su konklave obavijene velom tajne, tijekom stoljeća u javnost*

su prodirale brojne indiskrecije.“ (SD, 17.4.2005., str.6); “Nakon što je pjevala na humanitarnom albumu ‘Unexpected Dreams: Songs From The Stars’ američka glumica Scarlett Johansson trebala bi snimiti i svoj prvi solo album. Sve je za sada obavijeno velom tajne, te je u javnost tek procurilo kako bi sve po planovima moglo biti gotovo do proljeća sljedeće godine.“ (SD, 19.10.2006., str.63); “Nesreća danskoga teretnjaka ‘Karen Danielesen’ (...) zauvijek će ostati pokrivena velom tajne.“ (SD, 15.4.2005., str.3); “Vjenčanje pod velom tajne.“ (Story, 19.7.2006., str.24-25)

Konceptualno polje ‘ČOVJEKOV FIZIČKI ŽIVOT’ odnosi se na samo jedan frazem opisan deskriptorom ‘fizička građa’: *biti za kapu viši od koga*. Za taj frazem nismo pronašli primjere.

Tablica 3: Određenost frazema hrvatskog podkorporusa konceptualnim poljima

Konceptualno polje	Broj frazema	Ukupan broj frazema
‘čovjekov odnos prema drugim ljudima i svijetu oko sebe’	69 (60%)	115
‘čovjekov psihički život’	38 (33%)	
‘apstraktni pojmovi’	7 (6%)	
‘čovjekov fizički život’	1 (1%)	

Pridružujući frazeme njemačkog i hrvatskog jezika određenim konceptualnim poljima, uvjerali smo se u istinitost tvrdnje kako nije uvijek jednostavno povući jasnu granicu između dva konceptualna područja, na što su upozoravali Dobrovol’skij i Zybatow. Na takav problem u oba podkorporusa naišli smo uglavnom kod frazema koji se odnose na čovjekov psihički život, preciznije, na čovjekove karakterne osobine koje do izražaja dolaze ponajprije u njegovu odnosu prema drugim ljudima i svijetu koji ga okružuje. To je i razumljivo, s obzirom na to da mnoge čovjekove karakterne osobine često dolaze do izražaja tek u komunikaciji s drugim ljudima kao i u čovjekovu odnosu prema svijetu općenito. Takvi frazemi našega korpusa, kod kojih se kao deskriptori pojavljuju čovjekove karakterne osobine koje se očituju u komunikaciji s drugim ljudima (‘darežljivost’, ‘lažljivost’, ‘požrtvovnost’ i sl.), istodobno bi se dali uvrstiti u oba spomenuta konceptualna polja. Radi lakšeg snalaženja i jasnoće prikaza, mi smo takve frazeme uvrstili u konceptualno polje ‘čovjekov psihički život’, smatrajući kako je čovjekov karakter polazište u izgradnji međuljudskih odnosa. Kao primjer navodimo frazeme koji se, u istom ili sličnom obliku, pojavljuju u njemačkom i hrvatskom jeziku, a karakterizira ih isti deskriptor - ‘prevrtljivost’: *den Mantel nach dem Wind hängen; den Mantel nach dem Wind kehren; okretati kabanicu prema vjetru; okretati kaput prema vjetru; zatim frazemi s deskriptorima ‘darežljivost’, ‘požrtvovnost’: sein letztes Hemd hergeben; sein letztes Hemd vom Leib reißen; dati košulju sa sebe; skinuti sa sebe i posljednju košulju; itd.*

3.3 Zaključak

Kognitivno-konceptualnim opisom utvrdili smo kako postoje podudarnosti među prikupljenim frazemima njemačkog i hrvatskog jezika: one su očituju u zastupljenosti prvih dvaju konceptualnih polja. Najveći broj frazema pripao je konceptualnom polju *'čovjekova odnosa prema drugim ljudima i svijetu oko sebe'*, koji u njemačkom podkorporusu obuhvaća 56% ukupnog broja frazema, a u hrvatskom podkorporusu čak 69%. Zastupljenost navedenoga konceptualnog polja unutar kompletnog korpusa je 58%. Drugo konceptualno polje s obzirom na zastupljenost jest *'čovjekov psihički život'* – na njega otpada 32% ukupnog broja frazema korpusa. Konceptualna polja *'čovjekov fizički život'* i *'apstraktni pojmovi'* zauzimaju treće mjesto s obzirom na zastupljenost u cjelokupnom korpusu (5%). *'Čovjekov fizički život'* ujedno je treće konceptualno polje po zastupljenosti u njemačkom podkorporusu (10%), dok je u hrvatskom podkorporusu isto to polje četvrto prema zastupljenosti (1%). Konceptualno polje *'apstraktnih pojmova'* u njemačkom je podkorporusu zastupljeno s 4%, a u hrvatskom sa 6%.

Tablica 4: Zastupljenost konceptualnih polja u odabranom korpusu frazema njemačkog i hrvatskog jezika

		Broj frazema u korpusu		Ukupno
		Podkorporus frazema njemačkog jez.	Podkorporus frazema hrvatskog jez.	
K. polje	<i>'čovjekov odnos prema drugim ljudima i svijetu oko sebe'</i>	63 (56%)	69 (60%)	132 (58%)
	<i>'čovjekov psihički život'</i>	34 (30%)	38 (33%)	72 (32%)
	<i>'čovjekov fizički život'</i>	11 (10%)	1 (1%)	12 (5%)
	<i>'apstraktni pojmovi'</i>	5 (4%)	7 (6%)	12 (5%)

Najčešći deskriptori unutar kompletnog korpusa koji opisuju frazeme konceptualnog polja *'čovjekov psihički život'* odnose se velikim dijelom na negativne psihičke procese ili stanja, npr. *'strah'*, *'uzrujanost'*, *'uznemirenost'* ili *'uzbudenost'*, *'ljutnju'* ili *'bijes'*, *'nevjericu'*. Tu spadaju i negativne karakterne osobine kao što su *'osjetljivost'*, *'uvredljivost'*, *'prevrtljivost'*, *'licemjerje'*, *'podmuklost'*, *'pretvaranje'*, *'lakoumnost'*, *'nepromišljenost'*, *'rasipnost'*, *'raskalašenost'*, *'obijest'*, *'uobraženost'*, *'hvalisanje'*, *'nesamostalnost'*, *'biti ženskar'*. Ipak, među deskriptorima prvoga konceptualnog polja naišli smo i na priličan broj onih koji označavaju pozitivne psihičke procese i stanja, npr. *'zadovoljstvo'*, *'radost'*, *'bezbriznost'*, zatim pozitivne karakterne osobine – *'velikodušnost'*, *'požrtvovnost'*, *'čestitost'*, *'poštenje'*, *'umjerenost'*. Manji broj deskriptora unutar spomenutog konceptualnog polja odnosi se na psihičke

procesu i stanja koja mogu biti i pozitivna i negativna, što ovisi o konkretnoj situaciji, npr. 'oprez', 'ravnodušnost', 'otvoreno iskazivanje osjećaja', 'iskrenost' i sl. Prvom konceptualnom polju pripadaju i deskriptori koji se odnose na čovjekov intelekt, npr. na 'dobro poznavanje čega', 'iskustvo', 'lakoću izvođenja kakve vještine', 'misaonu aktivnost' itd.

Deskriptori koji se pojavljuju u sklopu konceptualnog polja 'čovjekova odnosa prema drugim ljudima i svijetu oko sebe' u odabranom korpusu također češće opisuju negativne nego li pozitivne načine ponašanja među ljudima i pojave, kao što su npr. 'sila', 'sukob', 'prijetnja', 'nemoral', 'siromaštvo', 'potčinjenost', 'neuspjeh'. Naravno, ne smijemo zanemariti ni deskriptore koji opisuju pozitivne načine ponašanja i pojave – 'bogatstvo', 'sretan završetak', 'uspjeh', kao i one koji opisuju vidove komunikacije i pojave koje su ili pozitivne ili negativne, ovisno o perspektivi iz koje ih se promatra – 'moć', 'nadmoć', 'posao', 'rad', 'zanimanje', 'izvršavanje dužnosti' itd.

Nadalje, usporedivši deskriptore kojima su opisane najzastupljenije slike u njemačkom i hrvatskom podkorpusu, zaključujemo kako i na tom planu postoje podudarnosti između dva jezika. Mnogi su koncepti na koje se odnose slike *die Tasche* – džep; *der Hut* – kapa; *das Hemd* – košulja; *die Hose* – gaće / hlače; i *der Ärmel* – rukav u dvama jezicima identični, pa se može govoriti o semantičkom neutraliziranju odnosno "pražnjenju" (Sinnentleerung) slika u oba jezika i nastajanju tzv. "funkcionalnih" slika.

U oba jezika slika *die Tasche* (i njoj priključene podređenice *die Hosentasche* i *die Westentasche*) odnosno džep podudaraju se u odnosu na sljedeće deskriptore: 'dobro poznavanje čega'; 'moć, nadmoć, podčinjenost'; 'moral, nemoral'; 'odnos prema novcu'; i 'siguran dobitak'. Drugim riječima, slika *die Tasche* – džep projicira se na nekoliko identičnih područja ljudskoga iskustva u njemačkom i u hrvatskom jeziku, a to su prije svega koncept 'odnosa prema novcu', zatim 'morala' i 'nemorala', te nadalje koncepti 'moći', 'nadmoći', 'poznavanja nekoga ili nečega', i 'siguran dobitak'.

Tablica 5: Deskriptori pridruženi slici *die Tasche* i *džep* (u zagradama je naveden broj frazema opisanih određenim deskriptorom)

Slika	Deskriptori pridruženi frazemima njemačkog podkorporusa	Deskriptori pridruženi frazemima hrvatskog podkorporusa	Konceptualno polje
<i>Tasche</i> ; <i>Hosen-tasche</i> ; <i>Westen-tasche</i> ; <i>džep</i>	'ljutnja', 'bijes', 'uznemirenost' (1)	-	ČOVJEKOV PSIHIČKI ŽIVOT
	'skriveni bijes', 'skrivena prijetnja' (1)	-	
	'samozavaravanje' (1)	-	
	'škrtoš' (1)	-	
	-	'licemjerje', 'podmuklost', 'pretvaranje' (2)	
	'dobro poznavanje čega' (1)	'dobro poznavanje čega' (1)	ČOVJEKOV ODNOS PREMA DRUGIM LJUDIMA I SVIJETU OKO SEBE
	'ponašanje i komunikacija među ljudima': življenje na tuđi račun (1)	'ponašanje i komunikacija među ljudima': novčano kažnjavanje (1)	
	'(nad)moć' (2)	'(nad)moć', 'podčinjenost' (2)	
	'(ne)moral' (6)	'(ne)moral' (6)	
	-	'bogatstvo', 'siromaštvo' (7)	
'odnos prema novcu' (4)	'odnos prema novcu' (4)		
'odnos prema ostalim pojavama i objektima': siguran dobitak (1)	'odnos prema ostalim pojavama i objektima': siguran dobitak (1); nepromijenjeno stanje (1)		
-	nepristupačna / visoka cijena (1); 'pristupačna cijena' (1)	APSTRAKTNI POJMOVI	

Slika *das Hemd* odnosno džep pokazuju podudarnost prije svega u odnosu na koncepte 'velikodušnosti', 'požrtvovnosti', zatim 'egoizma', 'prevrtljivosti', te 'sile', 'sukoba' i 'prijetnje'.

Tablica 6: Deskriptori pridruženi slici *das Hemd* odnosno *košulja*

<i>Slika</i>	Deskriptori pridruženi frazemima njemačkog podkorpusa	Deskriptori pridruženi frazemima hrvatskog podkorpusa	Konceptualno polje
<i>Hemd;</i> <i>košulja</i>	'osjetljivost', 'uvredljivost' (1)	-	ČOVJEKOV PSIHIČKI ŽIVOT
	'velikodušnost', 'požrtvovnost' (3)	'velikodušnost', 'požrtvovnost' (2)	
	'egoizam' (1)	'egoizam' (2)	
	'prevrtljivost' (1)	'prevrtljivost' (1)	
	-	'dobro poznavanje čega' (1)	ČOVJEKOV ODNOS PREMA DRUGIM LJUDIMA I SVIJETU OKO SEBE
	'ponašanje i komunikacija među ljudima': nepodnošljivost, netrpeljivost (1); naivnost (1)	'ponašanje i komunikacija među ljudima': proglašenje ludim (1)	
	'sila', 'sukob', 'prijetnja' (3)	'sila', 'sukob', 'prijetnja' (1)	
	'bogatstvo' i 'siromaštvo' (2)	-	
'svakako ili pod svaku cijenu' (1)	-	APSTRAKTNI POJMOVI	

I slika *der Hut* i njezina bliskoznačnica *kapa* projiciraju se na velik broj identičnih područja ljudskoga iskustva: u prvom redu na 'iskazivanje poštovanja' (takvi su frazemi iznimno česti u dnevnim novinama, tjednicima i mjesečnim časopisima u oba jezika), nadalje na 'neobazrivost', 'neprirođenost', te na 'suglasnost' ili 'sklad'.

Tablica 7: Deskriptori pridruženi slici *der Hut* i *kapa*

Slika	Deskriptori pridruženi frazemima njemačkog podkorporusa	Deskriptori pridruženi frazemima hrvatskog podkorporusa	Konceptualno polje
<i>Hut;</i> <i>kapa</i>	'ljutnja', 'bijes', 'uznemirenost' (1)	-	ČOVJEKOV PSIHIČKI ŽIVOT
	-	'radost', 'zadovoljstvo', 'bezbriznost' (3)	
	-	'zasićenost' (1)	
	-	'velikodušnost', 'požrtvovnost' (1)	
	-	'lakoumnost', 'nepromišljenost' (1)	
	'ponašanje i komunikacija među ljudima': iskazivanje poštovanja (2) nepodnošljivost, netrpeljivost (2) neobazrivost, neprirođenost (1) prekoravanje (2) sklad, sloga (1)	'ponašanje i komunikacija među ljudima': iskazivanje poštovanja (2); neobazrivost, neprirođenost (1); nametanje vlastite volje drugima (1); udaja (1); osiguranost čijom službenom zaštitom ili načinom funkcioniranja (1)	ČOVJEKOV ODNOS PREMA DRUGIM LJUDIMA I SVIJETU OKO SEBE
	-	'(nad)moć', 'podčinjenost' (1)	
	-	'sila', 'sukob' ili 'prijetnja' (1)	
	'posao', 'rad', 'zanimanje', 'izvršavanje dužnosti' (3)	-	
	'odnos prema ostalim pojavama i objektima': odbacivanje, obezvrije- đivanje čega (1); suglasnost, sklad (1)	'odnos prema ostalim pojavama i objektima': suglasnost, sklad (1)	
	-	'fizička građa' (1)	ČOVJEKOV FIZIČKI ŽIVOT
	-	'na svijetu' (1)	APSTRAKTNI POJMOVI
	'poznata ili stara stvar' (1)	-	

Slika *die Hose* odnosno *gaće / hlače* u njemačkom i u hrvatskom jeziku pokazuje podudarnost prije svega u odnosu na oblikovanje koncepta 'straha', zatim koncepta 'sile', 'sukoba' ili 'prijetnje', kao i koncepta 'dominacije u bračnoj zajednici', 'učenja' i 'obrazovanja'. Na kraju, dok se slikom *die Hose* u njemačkom jeziku konceptualizira 'neuspjeh', u hrvatskom jeziku se slika *gaće* odnosi na 'uspjeh' odnosno 'sretan završetak'.

Tablica 8: Deskriptori pridruženi slici *die Hose* i *gaće / hlače*

Slika	Deskriptori pridruženi frazemima njemačkog podkorporusa	Deskriptori pridruženi frazemima hrvatskog podkorporusa	Konceptualno polje
Hose; <i>gaće / hlače</i>	'strah' (4)	'strah' (5)	ČOVJEKOV PSIHIČKI ŽIVOT
	-	'raskalašenost' (1)	
	-	'objest' (1)	
	proces učenja, obrazovanje (1)	'obrazovanje' (1)	
	'ponašanje i komunikacija među ljudima': neobazrivot, nepristojnost (1); razotkrivanje, priznavanje istine (1); dominacija u bračnoj zajednici (1)	'ponašanje i komunikacija među ljudima': nametanje vlastite volje drugima (1) dominacija u bračnoj zajednici (1)	ČOVJEKOV ODNOS PREMA DRUGIM LJUDIMA I SVIJETU OKO SEBE
	'sila', 'sukob', 'prijetnja' (2)	'sila', 'sukob', 'prijetnja' (2)	
	-	'(nad)moć', 'podčinjenost' (1)	
	-	'bogatstvo', 'siromaštvo' (2)	
	'(ne)uspjeh' (1)	'sretan završetak', 'uspjeh' (1)	
	'odijevanje' (1)	-	ČOVJEKOV FIZIČKI ŽIVOT
'dosada', 'monotonija' (1)	-	APSTRAKTNI POJMOVI	
'jedna te ista stvar' (1)	-		

I slika *Ärmel – rukav* vrlo je zastupljena u oba podkorporusa i u određenoj se mjeri odnosi na identične koncepte. U prvom redu riječ je o konceptu 'posla', 'rada' i 'izvršavanja dužnosti', te u manjoj mjeri o 'lakoći izvođenja kakve vještine'.

Tablica 9: Deskriptori pridruženi slici *der Ärmel i rukav*

Slika	Deskriptori pridruženi frazemima njemačkog podkorpusa	Deskriptori pridruženi frazemima hrvatskog podkorpusa	Konceptualno polje
Ärmel; rukav	-	'rasipnost' (1)	ČOVJEKOV PSIHIČKI
	-	'iskustvo', 'znanje' (1)	
	'lakoća izvođenja kakve vještine' (1)	'lakoća izvođenja kakve vještine' (1)	ŽIVOT
	'ponašanje i komunikacija među ljudima': nepodnošljivost, netrpeljivost (1)	'ponašanje i komunikacija među ljudima': neobazrivost, nepristojnost (1)	ČOVJEKOV ODNOS PREMA DRUGIM LJUDIMA
	-	slabost, nemoć (1)	I SVIJETU
	'posao', 'rad', 'zanimanje', 'izvršavanje dužnosti' (1)	'posao', 'rad', 'zanimanje', 'izvršavanje dužnosti' (1)	OKO SEBE
	-	'nešto drugo', 'različita stvar' (1)	APSTRAKтни POJMOVI
	'dosada', 'monotonija' (1)		

Brojni primjeri koje smo prikupili iz njemačkih i hrvatskih dnevnih novina, tjednih i mjesečnih časopisa, kao i iz televizijskog programa govore u prilog zaključku o univerzalnosti slika u njemačkom i hrvatskom jeziku. To potvrđuje i analiza koju smo izvršili: iste slike (*die Tasche – džep; der Hut – kapa; das Hemd – košulja; die Hose – gaće / hlače; i der Ärmel – rukav*) najzastupljenije su u frazemima njemačkog i hrvatskog jezika posebno i u oba jezika istodobno.

Zanimljivo je spomenuti i da smo većinu primjera uporabe frazema unutar dnevnih novina, tjednih i mjesečnih časopisa pronašli u rubrikama "kulture" i "zabave" (najveći broj frazema: 21 njemački i 57 hrvatskih primjera), zatim "športa" (jedan njemački i 43 hrvatska primjera), "gospodarstva" (tri njemačka i 38 hrvatskih primjera), njemačkih primjera u rubrici "politika" ima šest, a hrvatskih 15, dok su primjeri u ostalim rubrikama manje zastupljeni. Ovdje je važno naglasiti kako je broj prikupljenih hrvatskih primjera iz dnevnog tiska, tjednih i mjesečnih časopisa osjetno veći od broja njemačkih primjera iz razloga što smo kao izvorni govornici hrvatskog jezika ipak na raspolaganju imali puno veći broj hrvatskih nego li njemačkih novina, tjednika i mjesečnika. Da smo uspjeli pregledati isti broj njemačkih novina, tjednika i mjesečnika, broj primjera vjerojatno bi bio približan u oba jezika.

Literatura

- Anić, Vladimir (2000): *Rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Novi Liber.
- Burger, Harald (2003): *Phraseologie. Eine Einführung am Beispiel des Deutschen*. Berlin: Erich Schmidt Verlag.
- Burger, Harald / Buhofer, Annelies / Sialm, Ambros (1982): *Handbuch der Phraseologie*. Berlin; New York: Walter de Gruyter.
- Duden (1992): *Redewendungen und sprichwörtliche Redensarten*. Mannheim/Leipzig/ Wien/Zürich: Dudenverlag.
- Fleischer, Wolfgang (1997): *Phraseologie der deutschen Gegenwartssprache*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
- Hansen-Kokoruš, Renate / Matešić, Josip / Pečur-Medinger, Zrinka / Znika, Marija (2005): *Deutsch-kroatisches Universalwörterbuch*. Zagreb: Nakladni zavod Globus: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Jakić, Blanka / Hurm, Antun (1987): *Hrvatsko ili srpsko-njemački rječnik*. Zagreb: Školska knjiga.
- Kempcke, Günter (2000): *Wörterbuch Deutsch als Fremdsprache*. Berlin / New York: Walter de Gruyter.
- Klaić, Bratoljub (1986): *Rječnik stranih riječi*. Zagreb: Nakladni zavod MH.
- Matešić, Josip (1982): *Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskog jezika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Matešić, Josip (1982): *Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskog jezika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Matešić, Josip (1988): *Hrvatsko-njemački frazeološki rječnik*. Zagreb: Nakladni zavod MH & München: Verlag Otto Sagner.
- Menac, A. / Fink-Arsovski, Ž. / Venturin, R. (2003): *Hrvatski frazeološki rječnik*. Zagreb: Naklada Ljevak.
- Mrazović, Pavica / Primorac, Ružica (1981): *Nemačko-srpskohrvatski frazeološki rečnik*. Beograd: Narodna knjiga.
- Röhrich, Lutz (1973): *Lexikon der sprichwörtlichen Redensarten*. Bde. I-IV. Freiburg/Basel/Wien.
- Šamšalović, Gustav (1990): *Njemačko-hrvatski ili srpski rječnik*. Zagreb: Grafički zavod Hrvatske.
- Šonje, Jure (2000): *Rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža i Školska knjiga.
- Uroić, Marija / Hurm, Antun (2002): *Njemačko-hrvatski rječnik*. Zagreb: Školska knjiga.

Wahrig, Gerhard (1992): *Deutsches Wörterbuch*. Gütersloh/München: Bertelsmann Lexikon GmbH.

Zybatow, Lew (1997): *Idiome und Parömien aus kognitivlinguistischer und translationslinguistischer Sicht (am Beispiel des Russischen und Ukrainischen)*. U: Internationale Tendenzen der Syntaktik, Semantik und Pragmatik. Akten des 32. Linguistischen Kolloquiums in Kassel 1997 (Hrsg. O. Spillmann / I. Warnke), Peter Lang - Europäischer Verlag der Wissenschaften, 579-588.

SUMMARY

Ivana Benzon

JOINING OF IDIOMS THAT INCLUDE A NAME OF PIECE OF CLOTHING AS THEIR COMPONENT TO CONCEPTUAL CLUSTERS (ON THE EXAMPLES FROM CROATIAN AND GERMAN)

An empirical cognitive-conceptual analysis is conducted on a corpus of German and Croatian idioms which include a piece of clothing as their component. First, we established which clothes images are present in the idioms of the two languages and to what extent the frequency of those images corresponds in the two languages. Then, the idioms were joined to conceptual clusters which represent four thematic wholes of the real world: *'man's psychic life'*; *'man's relationship to other people and to the surrounding world'*; *'man's physical life'*; *'abstract concepts'*. Descriptors were joined to the idioms of each conceptual cluster, which helped us describe the idioms more precisely. In the end we established concepts to which the most frequent images of the two languages are joined. The paper is enriched with many examples of usage of German and Croatian idioms collected from daily papers, weeklies and monthlies, as well as from the TV programme in the last four years.

Key words: *phraseology; idiom; clothes image; conceptual cluster; concept; descriptor; German language; Croatian language.*